

دانشگاه فرهنگیان
دوفصلنامه علمی - ترویجی
راهبردهای نوین تربیت معلمان
سال هفتم، شماره دوازدهم، پاییز و زمستان ۱۴۰۰

بررسی موانع و راهبردهای بین‌المللی سازی دانشگاه فرهنگیان

خسرو نظری^۱

چکیده

هدف از این پژوهش بررسی موانع و راهبردهای بین‌المللی سازی دانشگاه فرهنگیان است. روش پژوهش کمی از نوع توصیفی و برای جمع‌آوری داده‌ها از شیوه پیمایش استفاده شد. جامعه آماری شامل: معاونان، مدیران کل، روسای دواير در سازمان مرکزی و مدیران استانی دانشگاه فرهنگیان بود که با روش سرشماری در فرایند پژوهش شرکت کردند. ابزار جمع‌آوری داده‌ها پرسشنامه محقق ساخته بر مبنای طیف لیکرت برگرفته از پرسشنامه سلیمی و همکاران (۱۳۹۳) و خراسانی و زمانی منش (۱۳۹۱) با نظر ۴ نفر از متخصصین در دو بخش موانع و راهبردها طراحی گردید. میزان پایایی پرسشنامه ۰/۸۴. حاصل گردید. برای تحلیل داده‌ها علاوه بر آمار توصیفی از آزمون تی تک نمونه، تی مستقل، تحلیل واریانس یک راهه و آزمون فریدمن استفاده شد. یافته‌های تحقیق نشان داد که شرکت‌کنندگان عوامل فرهنگی، آموزشی، پژوهشی، ساختاری و تجهیزاتی را به عنوان موانع بین‌المللی سازی می‌دانند. آزمون تی مستقل بر حسب جنسیت نشان داد که جنسیت بر موانع بین‌المللی سازی دانشگاه اثرگذار نیست. تجزیه و تحلیل داده‌ها در قالب تحلیل واریانس یک راهه نشان داد که

تاریخ دریافت:

۱. عضو هیئت علمی دانشگاه فرهنگیان پردیس شهید چمران

تاریخ پذیرش:

nazarikey@gmail.com

بین نظرهای شرکت کنندگان عضو هیئت علمی در خصوص موانع بین المللی سازی دانشگاه فرهنگیان تفاوت وجود دارد. اولویت بندی راهبردهای بین المللی سازی دانشگاه نشان داد که راهبرد سیاستگذاری، ارتباطی، دانشگاهی و حمایتی به ترتیب بیشترین نقش را در بین المللی سازی دانشگاه دارند. نتایج این پژوهش به مدیران کلان دانشگاه در شناخت موانع و اتخاذ راهبردهای بین المللی سازی دانشگاه فرهنگیان کمک خواهد کرد.

کلید واژه‌ها: بین المللی سازی، راهبردهای بین المللی سازی، دانشگاه فرهنگیان، موانع بین المللی سازی

مقدمه و بیان مساله

در قرن بیست و یکم، روند غالب و راهبرد حاکم بر سیاستگذاری دانشگاههای موفق، موضوع بین المللی سازی^۱ است. این امر متأثر از ضرورت ارتباط متقابل و عمیق تعلیم و تربیت با حوزه های مختلف معرفت از یک سو و نیاز انسان عصر حاضر به ارتباطی فراتر از مرزهای ملی از سوی دیگر است. پژوهش ها نشان داده است که دانشگاهها در عصر جهانی شدن مطلوب ترین حلقه اتصال جوامع هستند و این موضوع دانشگاهها را الزام کرده است تا در جهت بین المللی سازی تلاش نمایند. علاوه براین، بارزترین وجه نظام آموزشی موفق و مطلوب آینده، تعامل دائمی با محیط بین المللی و توجه به ضرورت ها، نیازها، مطالبات و شرایط محیطی آینده است. مجموعه این عوامل موجب گردیده است تا دانشگاهها صرفاً مؤسسات داخلی محسوب نشوند و وجه بین المللی آنها با لحاظ راهبردهای بین المللی سازی در سیاستگذاری ها، اسناد راهبردی، اساسنامه ها و برنامه های بلندمدت و کوتاه مدت دانشگاهها مورد توجه قرار گیرد. از نظر آلتباخ و دویت^۲، (۲۰۱۸)؛ آلتباخ (۲۰۱۸)؛ روگا، لاپینا و مورزپ^۳، (۲۰۱۵)؛ بایرام^۴ (۲۰۱۸)، حلاج دهقانی و همکاران (۱۴۰۰)؛ باقری مقدم و احمدی (۱۳۹۸)؛ و نیک بین و همکاران (۱۳۹۷) بین المللی

-
1. Internationalization
  2. Altbakh & De wit
  3. Roga, lopina & Muursepp
  4. Byram

سازی آموزش عالی طی دو دهه گذشته یکی از اولویت‌های اصلی دانشگاهها در سراسر جهان بوده است. در اهمیت این امر، نیک بین و همکاران (۱۳۹۶) اظهار می‌کنند که در بسیاری از کشورها بین‌المللی سازی نه به عنوان یک هدف که به عنوان ابزاری برای رسیدن به اهدافی بزرگ‌تر مانند بهبود کیفیت، بازسازی و ترفیع سیستم و خدمات آموزش عالی در نظر گرفته می‌شود. عبدالمهی و مهرعلیزاده (۱۳۹۶) اظهار می‌کنند که بین‌المللی سازی، دانشگاهها را با تحولاتی تاریخی مواجه ساخته است، در عین حال آنها را با چالش‌هایی روبرو ساخته که به پاسخ‌های هوشمندانه و پویا نیاز دارند.

موج جدید بین‌المللی سازی آموزش عالی در ایران در چند سال اخیر، با استناد به اسناد بالادستی در سطحی نسبتاً گسترده در حال شکل‌گیری است. سیاست‌گذاران آموزش عالی و مدیران دانشگاهها، به دفعات با اشاره به اهمیت بین‌المللی شدن دانشگاهها و مراکز آموزش عالی، به این نکته اشاره کرده‌اند که هدف بزرگ آموزش عالی ایران بین‌المللی کردن دانشگاهها است. تشکیل شوراها و کمیته‌های مرتبط، امضای تفاهم‌نامه‌ها و قرارداد‌های متعدد با موسسات آموزش عالی خارجی، سفرهای متقابل مدیران دانشگاه‌های ایرانی و خارجی در کنار فعالیت‌های روزافزون برگزاری نشست‌ها و همایش‌های مختلف و ارائه گزارش‌های مستمر از افزایش فعالیت‌های بین‌المللی، نشان‌دهنده تصمیم جدی و رسمی نظام آموزش عالی در جهت گسترش فعالیت‌های بین‌المللی آموزش عالی ایران است (اصغری، ۱۳۹۸). به رغم تأکیدات و فعالیت‌هایی که در زمینه بین‌المللی سازی دانشگاهها بعمل آمده است، مشخص نیست دانشگاههایی که در سیاست‌های آنها جهت‌گیری بین‌المللی سازی بیان شده است، وضعیت موجود فرآیند بین‌المللی سازی آنها چگونه است، از چه طریقی قابل انجام است، با چه چالش‌هایی مواجه هستند و چه راهبردهایی در بین‌المللی سازی آنها با توجه به ساختار، ماهیت و مأموریت آنها می‌تواند نقش داشته باشد. از جمله این دانشگاهها، دانشگاه تربیت معلم فرهنگیان است که از سال ۱۳۹۱ در چارچوب مقررات وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و وزارت آموزش و پرورش برای تأمین منابع انسانی آموزش و پرورش کشور ایجاد شده است. در مضامین و رویکرد بین‌المللی سازی در اساسنامه دانشگاه بعنوان مهمترین سند بالادستی؛ تعامل پویا و سازنده با مراکز علمی و پژوهشی داخلی، منطقه‌ای و بین‌المللی، ایجاد تحول و نوآوری در نظام تربیت معلم با توجه به مبانی اسلامی و آخرین تحولات علمی و

بهره‌مندی از فناوری‌های نوین و ... به عنوان وجوه بین‌المللی شدن دانشگاه بیان شده است. فقدان وجود اهداف روشن و تعریف عملیاتی از بین‌المللی‌سازی، فقدان وجود راهبردهای مدون متناسب با ماهیت حاکمیتی و مأموریت‌گرا بودن این دانشگاه در مقایسه با دیگر دانشگاه‌ها، دانشگاه تربیت معلم فرهنگیان را که می‌تواند و باید با دانشگاه‌های موازی خود در منطقه و جهان به رقابت و تبادل تجربه بپردازد تا چابک و تاثیرگذار شود، به دانشگاهی که صدای آن فقط در محدوده مرزهای جغرافیایی شنیده می‌شود، تبدیل کرده است. همچنین، عدم حمایت و پشتیبانی مالی و لجستیکی، حاکمیت رویکرد بروکراسی شدید متأثر از قوانین وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، وزارت آموزش و پرورش و مقررات و قوانین دانشگاه، و نبود امکانات متناسب با وظایف محوله موجب گردیده است، بین‌المللی‌سازی دانشگاه در حاله‌ای از ابهام فرو رود. نکته دیگر اینکه، تاکنون مطالعه‌ای در زمینه بین‌المللی‌شدن، بین‌المللی‌سازی و موانع و چالش‌ها که نشان‌دهنده موانع و راهبردهای بین‌المللی‌سازی دانشگاه فرهنگیان کدامند، انجام نشده است. بنابراین، با استناد به تحقیقات داخلی و خارجی پیشین، سؤال اصلی در این تحقیق این است که موانع و راهبردهای بین‌المللی‌سازی دانشگاه فرهنگیان کدامند؟

ادبیات پژوهش

پژوهشگران برای بین‌المللی‌سازی آموزش عالی تعاریف مختلفی ارائه داده‌اند که از میان آنها نایت نقش بیشتری داشته است (آلتباخ و دویت، ۲۰۱۸؛ لی^۱، ۲۰۱۶؛ یو^۲، ۲۰۱۰؛ حلاج‌دهقانی و همکاران ۱۴۰۰؛ و حمیدی‌فر و همکاران، ۱۳۹۶). نایت^۳ (۲۰۰۳ و ۲۰۱۵) بین‌المللی‌سازی آموزش عالی را "فرآیند ادغام بعد بین‌المللی، فرهنگی و یا جهانی در اهداف، کارکردها و ارائه آموزش عالی" تعریف کرده است که از طریق پیگیری اهداف سیاسی، اجتماعی- فرهنگی، علمی- آموزشی و آرمان‌هایی مثل افزایش درک بین‌المللی‌هدایت می‌شود (چایلدرس^۴، ۲۰۱۰؛ نایت، ۲۰۰۶ و

-
1. Le
  2. Yu
  3. Knight
  4. Childress

دوویت^۱ (۲۰۰۹). دوویت (۲۰۱۵) بین‌المللی سازی را به عنوان "فرآیند عامدانه در نظرگرفتن ابعاد بین‌المللی، بین‌فرهنگی یا جهانی در اهداف، کارکردها و ارائه آموزش عالی برای ارتقای کیفیت آموزش و پژوهش دانشجویان و اعضای هیئت علمی و کمک به جامعه تعریف کرده است". استرامکوئیست^۲ (۲۰۰۷) و زنگانه و همکاران (۱۳۹۸) اظهار می‌کنند که در قلمرو آموزش عالی، اگرچه دانشگاهها از اوان شکل‌گیری جنبه‌هایی از جهانی سازی را با خود داشته‌اند، اما این مفهوم در عصر حاضر ابعادی گسترده‌تر و ژرف‌تر یافته است. به گونه‌ای که بسیاری از اندیشه پردازان باز نمود پدیده پیچیده جهانی سازی در آموزش عالی را در بین‌المللی شدن دانشگاهها توصیف کرده‌اند. ماتی و انویسکا^۳ (۲۰۱۴) در تبیین جایگاه و نقش تعلیم و تربیت در جهانی شدن، نظریه "آموزش جهان‌شهرنگر"^۴ را طرح کردند و اینکه تعلیم و تربیت می‌تواند اثرات منفی جهانی شدن را خنثی کند و به دولت‌ها در اعمال سیاست‌هایی که از شیوه‌های دیگر به اقبال نمی‌رسند کمک کند تا قابلیت‌های جهانی سازی را به شیوه دموکراتیک توسعه دهند. بنابراین، نظام‌های آموزشی که انتقال‌دهنده معرفت بشری به دانش‌آموختگان خود هستند نمی‌توانند خود را جدا و یا به دور از این فرایند رو به گسترش در نظر گیرند.

تحقیقات داخلی و خارجی مرتبط با پژوهش

تحقیقات داخلی زیادی در زمینه موانع بین‌المللی سازی دانشگاهها انجام شده است. پروین و همکاران (۲۰۲۱)، به ضعف‌های سیاسی، فرهنگی و اجتماعی حاکم بر دانشگاهها، ضعف مرجعیت آموزشی، پژوهشی و فناوری در سطوح منطقه‌ای و بین‌المللی، فیروزجائیان و خورسندی طاسکوه، (۱۳۹۷) به فقدان اولویت رویکرد بین‌فرهنگی در برنامه ریزی درسی و آموزشی، عدم تدریس دروس به یک زبان بین‌المللی، عدم تمایل اساتید بین‌المللی به تدریس در دانشگاههای ایران، جعفری و همکاران (۱۳۹۷) عدم انطباق سیاست‌ها با ارزش‌های فرهنگی - اجتماعی را

-
1. De Wit
  2. Stromquist
  3. Matei & Iwinska
  4. Compolitanist education

بعنوان موانع بین المللی سازی دانشگاه، اشاره کرده اند. قلاوندی، حسنی و مرادی (۱۳۹۷) به دو دسته موانع درونی شامل: رهبری و چشم انداز ضعیف سازمانی، بروکراسی سنگین، روان نبودن ارتباطات بین المللی و سیاست زدگی دانشگاهها و موانع بیرونی شامل: در اولویت نبودن بین المللی شدن، محدودیت ویزا از طریق کشورهای دیگر و ترس از هژمونی غربی و جهان تک فرهنگی را از مهمترین موانع بین المللی سازی دانشگاه در ایران بیان کرده اند.

در تحقیقات خارجی، سانجی^۱ (۲۰۱۶) به بودجه و اعتبارات دولتی، برنامه های آموزشی برای اعضای هیئت علمی و شاو^۲ (۲۰۱۵) سیاست های مهاجرتی، پشتیبانی و حمایت همه جانبه از دانشجویان، ایجاد و فرصت آموزش مجازی را از مهمترین چالش های بین المللی سازی بیان می کند. علاوه براین، کارن و همکاران^۳ (۲۰۲۰) به حمایت های مالی و راههای نوآورانه برای انعطاف پذیرتر کردن بین المللی سازی و وادهوا^۴ (۲۰۱۶) به تحرك دانشجویان و اساتید، آموزش از راه دور، استراتژی های یکپارچه سازی در همکاری های بین المللی، ون^۵ (۲۰۱۸) به نقش بودجه های تصویری و نقش دولت در فرآیند بین المللی سازی تاکید کرده اند. یومی راموس^۶ (۲۰۱۸) به نقش اساتیدی که در خارج کشور آموزش دیده اند، وو^۷ (۲۰۲۰) بر تمرکز تمرکز بر تسهیل فعالیتهای بین المللی و کیفیت برنامه و سازمان و خراسانی و زمانی منش (۱۳۹۱) راهبردهای ارتباطی، سیاسی، خدماتی و دانشگاهی را بعنوان راهبردهای بین المللی سازی دانشگاه می دانند. موسوی امیری و همکاران (۱۳۹۹) به برنامه ریزی و اقدامات مقتضی و همزمان در سه حوزه آموزش، پژوهش و خدمات اشاره کرده اند. همچنين، جعفری و همکاران (۱۳۹۷) ایجاد تسهیلات ارتباطی و استفاده از امکانات رایانه ای و شبکه اینترنت، تبادل استاد و دانشجو برای دسترسی به یافته های تحقیقاتی، ایجاد ارتباط مشترك و شبکه ای میان دانشگاه ها و ایجاد مراکز

-
1. Sanjai
  2. shaw
  3. Karen, et al.
  4. Wadhva
  5. Wen
  6. Yumi Ramos
  7. Wu

منطقه ای را از الزامات بین‌المللی سازی دانشگاهها می‌دانند. لذا از آنجاییکه تاکنون در دانشگاه نوبنیاد فرهنگیان تحقیق کمی و کیفی در این زمینه انجام نشده است، مبانی نظری این پژوهش مبتنی بر مجموعه ای از تحقیقات داخلی و خارجی ذکر شده است و تلاش می‌شود تا با استفاده از این مبانی نظری به سنجش میزان نقش هرکدام از موانع فرهنگی - اجتماعی، آموزشی، پژوهشی، ساختاری و تجهیزاتی و راهبردهای سیاستگذاری، ارتباطی، دانشگاهی و حمایتی در بین‌المللی سازی دانشگاه فرهنگیان پردازیم.

روش شناسی پژوهش

تحقیق حاضر از نوع تحقیقات کاربردی و روش پژوهش کمی از نوع توصیفی - تحلیلی است که برای جمع آوری داده‌ها از شیوه پیمایش استفاده شده است. جامعه آماری پژوهش شامل کلیه معاونین، مدیران کل، روسای دواير سازمان مرکزی دانشگاه و مدیران استان‌ها با مرتبه مربی، استادیار (رسمی و آزمایشی) در سال ۱۳۹۹-۱۳۹۸ در دانشگاه فرهنگیان بود. تعداد افراد مذکور ۸۷ نفر بود و بنابر محدودیت جامعه آماری از روش سرشماری برای انتخاب نمونه تحقیق استفاده شد. ابزار جمع آوری داده‌ها پرسشنامه محقق ساخته با استفاده از پرسشنامه سلیمی و همکاران (۱۳۹۳) و خراسانی و زمانی منش (۱۳۹۱) بر اساس مطالعه مبانی پژوهشی با تغییراتی محتوایی متناسب با ساختار و ماهیت دانشگاه فرهنگیان با نظر ۴ نفر از متخصصین طراحی گردید. سلیمی و همکاران (۱۳۹۳) و خراسانی و زمانی منش (۱۳۹۱)، پایایی این پرسشنامه را به ترتیب ۰/۸۶ و ۰/۹۴ گزارش کرده‌اند. پرسشنامه بر مبنای طیف لیکرت و شامل ۴۱ گویه در ۵ مانع: فرهنگی - اجتماعی (۷ گویه)، آموزشی (۱۳ گویه)، پژوهشی (۱۰ گویه)، ساختاری (۷ گویه) و تجهیزاتی (۴ گویه) و ۲۷ گویه در ۴ راهبرد؛ سیاستگذاری (۸ گویه)، ارتباطی (۶ گویه)، دانشگاهی (۹ گویه) و حمایتی (۴ گویه) طراحی شد. از آمار توصیفی و آمار استنباطی (آزمون تی تک نمونه‌ای، تی مستقل، تحلیل واریانس یک راهه و آزمون فریدمن) در سطح ۰/۰۵ استفاده گردید. برای سنجش روایی پرسشنامه از اعتبار محتوایی و بنابر نظر چهار نفر از معاونان دانشگاه و کارکنان مدیریت بین‌الملل دانشگاه فرهنگیان استفاده گردید. برای ارزیابی پایایی، از روش آلفای کرونباخ استفاده شد که میزان پایایی از نرم افزار SPSS²³، ۰/۸۴ حاصل گردید. جدول (۱) نتایج آزمون کولموگروف - اسمیرنوف توزیع داده‌ها را نرمال نشان می‌دهد.

جدول ۱: ضریب آلفای کرونباخ

ضریب آلفای کرونباخ	موانع
.۸۷۳	موانع فرهنگی - اجتماعی
.۸۱۲	موانع آموزشی
.۷۹۵	موانع پژوهشی
.۸۸۳	موانع ساختاری
.۸۳۹	موانع تجهیزاتی (زیرساخت و امکانات)

یافته های پژوهش

در این بخش ابتدا یافته های مربوط به موانع و به دنبال آن یافته های مربوط به راهبردها ارائه می شود. نتایج حاصل از تحلیل یافته ها در بخش اول پژوهش - موانع بین المللی سازی - حول محورهای پنج گانه (فرهنگی - اجتماعی، آموزشی، پژوهشی، ساختاری و تجهیزاتی) به شرح زیر است.

سؤال اول: موانع فرهنگی - اجتماعی در بین المللی سازی دانشگاه فرهنگیان کدامند؟

جدول ۲: مولفه ها و میزان موانع فرهنگی - اجتماعی بین المللی سازی

شماره	گویه ها	تعداد	میانگین از ۵	انحراف معیار	t	درجه آزادی	سطح معناداری
۱	عدم تناسب برنامه های فرهنگی در افزایش آگاهی دانشجویان نسبت به توسعه و نشر ارزش ها در سطح منطقه ای و بین المللی	۷۶	۳،۸۸	.۴۵	۱۲،۳۴	۷۵	.۰۰۰۱
۲	برگزار نشدن سخنرانی ها، کرسی ها و کارگاه های بین المللی به منظور رشد و توسعه دانشجویان به عنوان شهروندان جهانی	۷۶	۳،۹۹	.۶۱	۲۲،۳۴	۷۵	.۰۰۰
۳	عدم اولویت برنامه های فرهنگی - اجتماعی با رویکرد بین المللی	۷۶	۳/۶۷	.۲۷	۱۵،۲۷	۷۵	.۰۰۰۱
۴	عدم تمایل مناسب دانشگاه در جذب ایده ها و افکار جدید بین المللی	۷۶	۳/۷۳	.۲۵	۱۴/۴۰	۷۵	.۰۰۰۱
۵	برگزار نشدن نمایشگاه در پردیس ها برای معرفی فرهنگ های منطقه ای و بین المللی	۷۶	۳/۸۹	.۳۳	۱۱،۷۶	۷۵	.۰۰۱
۶	عدم اعتبار لازم برای تدوین سیاست ها و برنامه های فرهنگی - اجتماعی با رویکرد بین المللی	۷۶	۴/۰۱	.۲۲	۱۲/۳۵	۷۵	.۰۰۰۱
۷	عدم آشنایی کارگزاران فرهنگی - اجتماعی با سیاست های بین المللی شدن دانشگاه	۷۶	۳/۸۷	.۴۱	۱۶/۵۰	۷۵	.۰۰۰۱

به منظور شناسایی موانع فرهنگی - اجتماعی و تشخیص معنادار بودن مولفه های مرتبط، از آزمون تی تک نمونه استفاده شده است. از هفت مولفه مطرح شده، میانگین

همه گویه‌ها بالاتر از میانگین فرضی ۳ و سطح معناداری پایین‌تر از ۰.۵٪ است (جدول ۲). بنابراین می‌توان اظهار کرد که از نظر شرکت‌کنندگان همه مولفه‌های مطرح شده در حوزه فرهنگی - اجتماعی جزء موانع بین‌المللی سازی دانشگاه فرهنگیان است.

سؤال دوم: موانع آموزشی در بین المللی سازی دانشگاه فرهنگیان کدامند؟

جدول ۳: مولفه‌ها و میزان موانع آموزشی بین‌المللی سازی

شماره	گویه‌ها	تعداد	میانگین از ۵	انحراف معیار	t	درجه آزادی	سطح معناداری
۸	ندادن اختیارات لازم به گروه‌های آموزشی در زمینه تبادل دانشجویی با سایر کشورها	۷۶	۳/۱۳	۰/۸۸	۱۰/۰۵	۷۵	۰/۰۰۱
۹	نبود آموزش مشارکتی با سایر کشورها	۷۶	۲/۷۶	۰/۸۳	۹/۸۹	۷۵	۰/۴۳
۱۰	نبود آموزش و ارائه محتوا به صورت آنلاین	۷۶	۲/۵۱	۰/۷۴	۶/۳۵	۷۵	۰/۳۲
۱۱	عدم تسلط اکثر اعضای هیئت علمی دانشگاه به زبان‌های خارجی	۷۶	۳/۸۹	۰/۴۴	۱۱/۴۴	۷۵	۰/۰۰۱
۱۲	به روز نبودن محتوای دروس دانشگاه با تحولات جهانی	۷۶	۳/۲۴	۰/۸۷	۹/۰۵	۷۵	۰/۰۰۰۱
۱۳	عدم امکان شرکت دانشجویان دانشگاه در پروژه‌های تحقیقاتی بین‌المللی	۷۶	۳/۱۵	۰/۳۵	۷/۴۸	۷۵	۰/۰۰۱
۱۴	عضو نبودن دانشجویان دانشگاه فرهنگیان در مجامع و انجمن‌های بین‌المللی	۷۶	۳/۳۸	۰/۹۵	۱۲/۰۱	۷۵	۰/۰۰۰۱
۱۵	در دسترس نبودن فرصت‌های بین‌المللی برای استادان و دانشجویان	۷۶	۳/۹۸	۰/۴۴	۱۱/۵۰	۷۵	۰/۰۰۱
۱۶	محدودیت دعوت از استادان خارجی برای ارائه آموزش به استادان و دانشجویان	۷۶	۳/۴۵	۰/۳۸	۸/۱۰	۷۵	۰/۰۰
۱۷	عدم تسلط دانشجویان دانشگاه به زبان‌های خارجی بویژه زبان انگلیسی	۷۶	۳/۵۳	۰/۸۷	۷/۴۶	۷۵	۰/۰۰۱
۱۸	وجود بروکراسی اداری زمان در فرآیند دعوت از اساتید خارجی	۷۶	۳/۷۸	۰/۳۴	۱۱/۰	۷۵	۰/۰۰۰۱
۱۹	محدودیت اعتبار مالی جهت اعزام اساتید و دانشجویان در فرصت‌های بین‌المللی	۷۶	۳/۸۳	۰/۶۱	۷/۷	۷۵	۰/۰۰۰۱
۲۰	برگزار نشدن سمینارهای مجازی در زمینه آموزش	۷۶	۲/۳۷	۰/۴۵	۹/۴۲	۷۵	۰/۱۲

به منظور شناسایی موانع آموزشی و تشخیص معنادار بودن مولفه‌ها، از آزمون تی تک نمونه استفاده شده است. از ۱۳ گویه مطرح شده تمام گویه‌ها بجز گویه شماره ۹ (نبود آموزش مشارکتی با سایر کشورها) با مقدار ۰/۴۳، گویه شماره ۱۰ (نبود آموزش و ارائه محتوا به صورت آنلاین) با مقدار ۰/۳۲، و گویه ۲۰ (برگزار نشدن آموزش

سمینارهای مجازی در زمینه آموزش) با مقدار ۰/۱۲. در سطح معناداری ۰/۰۵ = α معنادار نیست جدول (۳). بنابراین می توان گفت که بجز این گویه ها ، سایر گویه ها (۱۹، ۱۸، ۱۷، ۱۶، ۱۵، ۱۴، ۱۳، ۱۲، ۱۱، ۸) از نظر شرکت کنندگان جزء موانع بین المللی سازی دانشگاه فرهنگیان است.

سؤال سوم: موانع پژوهشی در بین المللی سازی دانشگاه فرهنگیان کدامند؟

جدول ۴: مولفه ها و میزان موانع پژوهشی بین المللی سازی

شماره	گویه ها	تعداد	میانگین از ۵	انحراف معیار	t	درجه آزادی	سطح معناداری
۲۱	نبود شاخص های بین المللی در رتبه بندی دانشگاه	۷۶	۳/۵۶	۰/۶۷	۹/۱۹	۷۵	۰/۰۰۰
۲۲	عدم بستر مناسب علمی و پژوهشی بین المللی برای استادان	۷۶	۳/۶۵	۰/۴۹	۸/۲۲	۷۵	۰/۰۰۰
۲۳	عدم بستر مناسب علمی و پژوهشی بین المللی برای دانشجویان	۷۶	۳/۳۴	۰/۹۰	۹/۰۳	۷۵	۰/۰۰
۲۴	فراهم نبودن فرصت های مطالعاتی و تحقیقاتی بین المللی برای استادان	۷۶	۳/۷۹	۰/۳۵	۹/۶۸	۷۵	۰/۰۰۰۱
۲۵	عدم امکان انجام پروژه های مشترک پژوهشی بین المللی برای استادان	۷۶	۴/۱۰	۰/۷۶	۸/۰۱	۷۵	۰/۰۰۰۰
۲۶	عدم ارزیابی و حمایت مستمر فعالیت های پژوهشی بین المللی اعضای هیأت علمی	۷۶	۴/۰۲	۰/۸۴	۹/۲۹	۷۵	۰/۰۰۱
۲۷	نبود ایجاد پایگاه های اطلاعاتی مشترک در زمینه های پژوهشی برای برقراری ارتباط فعال و مؤثر با سایر دانشگاه های خارجی	۷۶	۳/۸۷	۰/۷۴	۸/۵۷	۷۵	۰/۰۰۰
۲۸	عدم تقویت زیرساخت دانشگاه برای فعالیت های پژوهشی بین المللی با استانداردهای قابل قبول	۷۶	۳/۹۸	۰/۴۸	۹/۶۳	۷۵	۰/۰۰۰۰
۲۹	نبود اعمال سیاست های تشویقی برای اعضای هیأت علمی در انجام فعالیت های بین المللی	۷۶	۳/۸۹	۰/۸۸	۹/۱۲	۷۵	۰/۰۰۰
۳۰	عدم ارائه راهکارها برای تسهیل شرکت اعضای هیأت علمی در فرصت های مطالعاتی، کنفرانس ها و سایر فعالیت های بین المللی	۷۶	۴/۰۸	۰/۴۶	۱۰/۰۲	۷۵	۰/۰۰۰۱

به منظور شناسایی موانع پژوهشی و تشخیص معنادار بودن مولفه های مرتبط، از آزمون تی تک نمونه استفاده شده است. از ده گویه مطرح شده، میانگین همه گویه ها بالاتر از میانگین فرضی ۳ و سطح معناداری پایین تر از ۰/۰۵ است (جدول ۴). بنابراین می توان اظهار کرد که از نظر شرکت کنندگان همه مولفه های مطرح شده در حوزه پژوهشی جزء موانع بین المللی سازی دانشگاه فرهنگیان است.

سؤال چهارم: موانع ساختاری در بین‌المللی سازی دانشگاه فرهنگیان کدامند؟

جدول ۵: مولفه‌ها و میزان موانع ساختاری بین‌المللی سازی

شماره	گویه‌ها	تعداد	میانگین از ۵	انحراف معیار	t	درجه آزادی	سطح معناداری
۳۱	هیئت امنای دانشگاه	۷۶	۲/۹۹	۰/۸۵	۱۱/۰۲	۷۵	۰/۲۴۶
۳۲	شورای پژوهشی دانشگاه	۷۶	۳/۱۴	۰/۶۷	۹/۸۰	۷۵	۰/۱۷۸
۳۳	شورای آموزشی دانشگاه	۷۶	۳/۸۳	۰/۳۵	۱۲/۰۵	۷۵	۰/۰۰۰۱
۳۴	رئیس دانشگاه	۷۶	۲/۸۶	۰/۷۷	۸/۸۶	۷۵	۰/۳۰۵
۳۵	هیات رئیسه دانشگاه	۷۶	۳/۳۹	۱/۰۲	۱۴/۲۳	۷۵	۰/۰۰۰۱
۳۶	وزارت علوم، تحقیقات و فناوری	۷۶	۴/۰۲	۰/۴۳	۹/۸۱	۷۵	۰/۰۰۰۱
۳۷	وزارت آموزش و پرورش	۷۶	۴/۲۳	۰/۲۳	۹/۳۳	۷۵	۰/۰۰۰

به منظور شناسایی موانع ساختاری و تشخیص معنادار بودن مولفه‌های مرتبط، از آزمون تی تک نمونه استفاده شده است. از ۷ گویه مطرح شده تمام گویه‌ها بجز گویه شماره ۳۱ (هیئت امنای دانشگاه) با مقدار ۰/۲۴۶، گویه شماره ۳۲ (شورای پژوهشی دانشگاه) با مقدار ۰/۱۷۸، و گویه شماره ۳۴ (رئیس دانشگاه) با مقدار ۰/۳۰۵، در سطح معناداری $\alpha = ۰/۰۵$ معنادار نیست جدول (۵). اگرچه میانگین بدست آمده در گویه ۳۲ بالاتر از میانگین مقایسه است ولی این تفاوت میانگین معنادار نیست و در سایر گویه‌ها میانگین بدست آمده بالاتر از ۳ است. بنابراین می‌توان گفت که گویه‌های ۳۳، ۳۵، ۳۶ و ۳۷ از نظر شرکت‌کنندگان جزء موانع بین‌المللی سازی دانشگاه فرهنگیان است.

سؤال پنجم: موانع تجهیزاتی (زیرساخت و امکانات) در بین‌المللی سازی دانشگاه فرهنگیان کدامند؟

جدول ۶: مولفه‌ها و میزان موانع تجهیزاتی (زیرساخت و امکانات) بین‌المللی سازی

شماره	گویه‌ها	تعداد	میانگین از ۵	انحراف معیار	t	درجه آزادی	سطح معناداری
۳۸	کمبود امکانات سخت افزاری مناسب در عرصه اینترنت و فناوری	۷۶	۳/۸۶	۰/۹۸	۸/۰۳	۷۵	۰/۰۰۰
۳۹	توجه نامناسب به استفاده از شبکه‌های الکترونیکی نظیر گروه‌های چت با دانشجویان و استادان سایر کشورها	۷۶	۳/۳۴	۰/۴۴	۱۱/۱۲	۷۵	۰/۰۰۱
۴۰	عدم آشنایی و استفاده موثر از فناوریهای جدید نظیر پست الکترونیکی و وب سایت	۷۶	۳/۵۶	۰/۷۸	۱۴/۰۴	۷۵	۰/۰۰۰
۴۱	نبود سالن‌های مباحثه اینترنتی به صورت آنلاین	۷۶	۳/۲۳	۰/۸۴	۹/۳۵	۷۵	۰/۰۰۰

به منظور شناسایی موانع تجهیزاتی (زیرساخت و امکانات) و تشخیص معنادار بودن مولفه های مرتبط، از آزمون تی تک نمونه استفاده شده است. از چهار مولفه مطرح شده، میانگین همه گویه ها بالاتر از میانگین فرضی ۳ و سطح معناداری پایین تر از ۰.۵/ است (جدول ۶). بنابراین می توان اظهار کرد که همه مولفه های مطرح شده در حوزه تجهیزاتی (زیرساخت و امکانات) جزء موانع بین المللی سازی دانشگاه فرهنگیان است.

جدول ۷: آزمون تی گروههای مستقل در خصوص موانع بین المللی سازی (به تفکیک جنسیت)

شاخص متغیر	تعداد	میانگین	انحراف معیار	T	درجه آزادی	سطح معناداری		
							زن	مرد
موانع بین المللی شدن	۲۴	۱۶۹/۳۸	۲۱/۰۸	۰/۴۳۵	۷۴	۰/۳۰۴		
	۵۲	۱۶۵/۶۷	۲۳/۲۴					

با توجه به داده های جدول (۷)، $t = ۰/۴۳۵$ در سطح معناداری ۰/۵/ معنادار نیست. لذا، می توان گفت که بین نظرهای شرکت کنندگان به تفکیک جنسیت در خصوص موانع بین المللی شدن دانشگاه فرهنگیان تفاوت معناداری وجود ندارد.

جدول ۸: نتایج تحلیل واریانس یک راهه در خصوص تفاوت بین نظرهای اعضای هیئت علمی

شاخص متغیر	مجموع مجذورات	درجات آزادی	میانگین مجذورات	F	سطح معناداری		
						بین گروهی	درون گروهی
بین گروهی	۳۳۷۸/۷۶۴	۲	۱۶۸۹/۳۸۲	۲/۰۴	۰/۲۳		
درون گروهی	۴۳۴۰۱/۴۲۳	۵۵	۷۸۹/۱۱۶				
جمع کل	۴۶۷۸۰/۱۸۷	۵۷					

با توجه به داده های جدول ۸، چون مقدار $F = ۲/۰۴$ در سطح معناداری $\alpha = ۰/۵/$ معنادار است، لذا فرض صفر رد می شود؛ به عبارت دیگر بین نظرهای اعضای هیئت علمی شرکت کننده در تحقیق در خصوص موانع بین المللی شده دانشگاه فرهنگیان تفاوت وجود دارد.

رتبه بندی گویه های متغیرهای تحقیق: با استفاده از آزمون رتبه بندی فریدمن گویه های هر یک از متغیرهای تحقیق به تفکیک اولویت بندی و در جداول ۹ تا ۱۳ ارائه شده است.

جدول ۹: رتبه بندی گویه های مربوط به موانع فرهنگی - اجتماعی در بین المللی سازی

اولویت	میانگین رتبه	گویه ها	
اول	۳/۸۹	عدم اعتبار لازم برای تدوین سیاست ها و برنامه های فرهنگی - اجتماعی با رویکرد بین المللی	۶
دوم	۳/۶۵	برگزار نشدن سخنرانی ها، کرسی ها و کارگاه های بین المللی به منظور رشد و توسعه دانشجویان به عنوان شهروندان جهانی	۲
سوم	۳/۴۸	عدم تمایل مناسب دانشگاه در جذب ایده ها و افکار جدید بین المللی	۴
چهارم	۳/۳۵	عدم تناسب برنامه های فرهنگی در افزایش آگاهی دانشجویان نسبت به توسعه و نشر ارزش ها در سطح منطقه ای و بین المللی	۱
پنجم	۳/۳۳	عدم اولویت برنامه های فرهنگی - اجتماعی با رویکرد بین المللی	۳
ششم	۳/۲۷	برگزار نشدن نمایشگاه در پردیس ها برای معرفی فرهنگ های منطقه ای و بین المللی	۵
هفتم	۳/۱۳	عدم آشنایی کارگزاران فرهنگی - اجتماعی با سیاست های بین المللی شدن دانشگاه	۷

جدول ۱۰: رتبه بندی گویه های مربوط به موانع آموزشی در بین المللی سازی

اولویت	میانگین رتبه	گویه ها	
اول	۳/۶۷	عدم تسلط اکثر اعضای هیئت علمی دانشگاه به زبان های خارجی	۱۱
اول	۳/۶۷	در دسترس نبودن فرصت های بین المللی برای استادان و دانشجویان	۱۵
دوم	۳/۵۰	محدودیت اعتبار مالی جهت اعزام اساتید و دانشجویان در فرصت های بین المللی	۱۹
سوم	۳/۴۵	وجود بروکراسی اداری زمان در فرآیند دعوت از اساتید خارجی	۱۸
چهارم	۳/۲۴	به روز نبودن محتوای دروس دانشگاه با تحولات جهانی	۱۲
پنجم	۳/۱۳	عدم تسلط دانشجویان دانشگاه به زبان های خارجی بویژه زبان انگلیسی	۱۷
ششم	۳/۱۱	عدم امکان شرکت دانشجویان دانشگاه در پروژه های تحقیقاتی بین المللی	۱۳
هفتم	۳/۰۲	عضو نبودن دانشجویان دانشگاه فرهنگیان در مجامع و انجمن های بین المللی	۱۴
هشتم	۳/۰۰	محدودیت دعوت از استادان خارجی برای ارائه آموزش به استادان و دانشجویان	۱۶
نهم	۲/۹۹	ندادن اختیارات لازم به گروههای آموزشی در زمینه تبادلات دانشجویی با سایر کشورها	۸
دهم	۲/۳۴	نبود آموزش مشارکتی با سایر کشورها	۹
یازدهم	۲/۱۴	نبود آموزش و ارائه محتوا به صورت آنلاین	۱۰
دوازدهم	۱/۹۸	برگزار نشدن سمینارهای مجازی در زمینه آموزش	۲۰

جدول ۱۱: رتبه بندی گویه های مربوط به موانع پژوهشی در بین المللی سازی

اولویت	میانگین رتبه	گویه ها	
اول	۳/۶۸	عدم ارائه راهکارها برای شرکت اعضای هیأت علمی در فرصت های مطالعاتی، کنفرانس ها و فعالیت های بین المللی	۳۰
دوم	۳/۶۰	نبود اعمال سیاست های تشویقی برای اعضای هیأت علمی در انجام فعالیت های بین المللی	۲۹
سوم	۳/۵۹	عدم امکان انجام پروژه های مشترک پژوهشی بین المللی برای استادان	۲۵
چهارم	۳/۵۲	عدم ارزیابی و حمایت مستمر فعالیت های پژوهشی بین المللی اعضای هیأت علمی	۲۶
پنجم	۳/۴۵	عدم تقویت زیرساخت دانشگاه برای فعالیت های پژوهشی بین المللی با استانداردهای قابل قبول	۲۸
ششم	۳/۳۵	فراهم نبودن فرصت های مطالعاتی و تحقیقاتی بین المللی برای استادان	۲۴
هفتم	۳/۲۴	نبود ایجاد پایگاه های اطلاعاتی مشترک در زمینه های پژوهشی برای برقراری ارتباط فعال با دانشگاه های خارجی	۲۷
هشتم	۳/۱۳	عدم بستر مناسب علمی و پژوهشی بین المللی برای استادان	۲۲
نهم	۳/۱۱	عدم بستر مناسب علمی و پژوهشی بین المللی برای دانشجویان	۲۳
دهم	۳/۰۸	نبود شاخص های بین المللی در رتبه بندی دانشگاه	۲۱

جدول ۱۲: رتبه بندی گویه های مربوط به موانع ساختاری در بین المللی سازی

اولویت	میانگین رتبه	گویه ها	
اول	۳/۹۸	وزارت آموزش و پرورش	۳۷
دوم	۳/۶۴	وزارت علوم، تحقیقات و فناوری	۳۶
سوم	۳/۱۱	هیات رئیسه دانشگاه	۳۵
چهارم	۲/۹۰	شورای آموزشی دانشگاه	۳۳
پنجم	۲/۷۵	شورای پژوهشی دانشگاه	۳۲
ششم	۱/۶۵	رئیس دانشگاه	۳۴
هفتم	۱/۵۱	هیئت امنای دانشگاه	۳۱

جدول ۱۳: رتبه بندی گویه های مربوط به موانع تجهیزاتی (زیرساخت و امکانات) در بین المللی سازی

اولویت	میانگین رتبه	گویه ها	
اول	۳/۶۵	کمبود امکانات سخت افزاري مناسب در عرصه اینترنت و فناوری	۳۸
دوم	۳/۱۸	عدم آشنایی و استفاده موثر از فناوریهای جدید نظیر پست الکترونیکی و وب سایت	۴۰
سوم	۳/۱۱	توجه نامناسب به استفاده از شبکه های الکترونیکی نظیر گروههای چت با دانشجویان و استادان سایر کشورها	۳۹
چهارم	۲/۹۸	نبود سالن های مباحثه اینترنتی به صورت آنلاین	۴۱

یافته های بخش دوم پژوهش

در این قسمت یافته های مربوط به راهبردهای چهارگانه (سیاستگذاری، ارتباطی، دانشگاهی و حمایتی) ارائه می‌گردد. نتایج تحلیل داده ها در این بخش از پژوهش، بیانگر آن است که در راهبرد سیاستگذاری، مولفه مربوط به گسترش توافق نامه های پژوهشی بین المللی در دانشگاه فرهنگیان (۳/۹۶)؛ در راهبرد ارتباطی، مولفه مربوط به تبادل اطلاعات با دانشگاههای تربیت معلم کشورهای دیگر (۳/۹۵)؛ در راهبرد دانشگاهی، گویه توجه به بین المللی شدن دانشگاه فرهنگیان به عنوان يك اولویت (۳/۹۹) و در راهبرد حمایتی، گویه مربوط به افزایش بودجه در راستای بین المللی سازی دانشگاه فرهنگیان (۳/۸۹) بالاترین نمره ها را از دیدگاه شرکت کنندگان به خود اختصاص داده اند جداول (۱۴ الی ۱۶).

سؤال ششم: مولفه های راهبرد سیاستگذاری در بین المللی سازی دانشگاه فرهنگیان کدامند؟

جدول ۱۴: مولفه ها و میزان راهبرد سیاستگذاری بین المللی سازی دانشگاه فرهنگیان

راهِبردها	گویه ها	میانگین	انحراف استاندارد	t
سیاستگذار ی	تدوین و توسعه سیاست هایی در حمایت از بین المللی شدن دانشگاه فرهنگیان	۳/۸۸	.۷۸	۱۰/۳۴
	تلاش در جهت توسعه فضای چند فرهنگی در دانشگاه فرهنگیان	۳/۷۷	.۵۴	۹/۵۰
	گسترش تفاهم نامه های بین المللی بین دانشگاه فرهنگیان و کشورهای دیگر	۳/۹۰	.۶۷	۱۰/۱۴
	ایجاد فرصت های مطالعاتی برای اعضای هیئت علمی دانشگاه فرهنگیان	۳/۸۹	.۲۵	۱۰/۲۴
	توسعه همکاری های علمی دانشگاه فرهنگیان و سایر کشورها	۳/۷۶	.۵۶	۱۰/۴۵
	گسترش توافق نامه های پژوهشی بین المللی در دانشگاه فرهنگیان	۳/۹۶	.۴۳	۱۰/۱۱
	اعطای استقلال بیشتر به دانشگاه فرهنگیان در راستای بین المللی شدن	۳/۷۸	.۷۶	۱۰/۲۲

نتایج جدول (۱۴) با استفاده از آزمون تی تک نمونه نشان می دهد که در راهبرد سیاستگذاری گویه مربوط به "گسترش توافق نامه های پژوهشی بین المللی در دانشگاه فرهنگیان" بیشترین نقش را دارد و پس از آن مهمترین گویه ها "گسترش تفاهم نام های بین المللی بین دانشگاه فرهنگیان و کشورهای دیگر، ایجاد فرصت های مطالعاتی برای اعضای هیئت علمی دانشگاه فرهنگیان، تدوین و توسعه سیاست هایی در حمایت از بین المللی سازی دانشگاه فرهنگیان، اعطای استقلال بیشتر به دانشگاه فرهنگیان در راستای بین المللی سازی، تلاش در جهت توسعه فضایی چند فرهنگی در دانشگاه فرهنگیان، توسعه همکاری های علمی دانشگاه فرهنگیان و سایر کشورها و ایجاد هماهنگی بین ارزش های فرهنگی و سیاسی کشور و سیاست های بین المللی سازی دانشگاه فرهنگیان" بودند.

سؤال هفتم: مولفه های راهبرد ارتباطی در بین المللی سازی دانشگاه فرهنگیان کدامند؟

جدول ۱۵: مولفه ها و میزان راهبرد ارتباطی بین المللی سازی

ت	انحراف استاندارد	میانگین	گویه ها	راهبردها
۸/۱۷	.۴۳	۳/۴۵	ایجاد زمینه های ارتباطی برای مثال وب سایت دانشگاه، تبلیغات، بروشورها و غیره	ارتباطی
۱۰/۲۱	.۵۱	۳/۹۵	تبادل اطلاعات با دانشگاه های تربیت معلم کشورهای دیگر	
۸/۴۵	.۶۳	۳/۷۲	تبلیغ در مجلات بین المللی درباره دانشگاه	
۱۰/۶۷	.۶۶	۳/۶۵	فراهم سازی شرایط برای گفتگو و مباحثه اعضای هیات علمی درباره بین المللی شدن دانشگاه	
۱۰/۳۴	.۲۹	۳/۳۴	استقبال از ایده های جدید متخصصان و اعضای هیئت علمی در مورد بین المللی شدن دانشگاه	
۹/۰۹	.۵۴	۳/۱۶	مشارکت در برنامه های بین المللی دانشگاه های داخل	

نتایج جدول (۱۵) با استفاده از آزمون تی تک نمونه نشان می دهد که در راهبرد ارتباطی گویه "تبادل اطلاعات با دانشگاه های تربیت معلم کشورهای دیگر" بیشترین نقش را در بین المللی سازی دانشگاه فرهنگیان دارد و پس از آن مهمترین گویه ها "تبلیغ در مجلات بین المللی درباره دانشگاه، فراهم سازی شرایط برای گفتگو و مباحثه اعضای هیات علمی درباره بین المللی سازی دانشگاه، ایجاد زمینه های ارتباطی برای مثال وب سایت دانشگاه، تبلیغات، بروشورها و غیره، استقبال از ایده های جدید

متخصصان و اعضای هیئت علمی در مورد بین‌المللی سازی دانشگاه و مشارکت در برنامه‌های بین‌المللی دانشگاه‌های داخل" بودند.

سؤال هشتم: مولفه‌های راهبرد دانشگاهی در بین‌المللی سازی دانشگاه فرهنگیان کدامند؟

جدول ۱۶: مولفه‌ها و میزان راهبرد دانشگاهی بین‌المللی سازی

ت	انحراف استاندارد	میانگین	گویه‌ها	راهبردها
۷/۶۷	.۰۶۶	۳/۳۵	بین‌المللی کردن برنامه‌های درسی، تدریس و پژوهش دانشگاه	دانشگاهی
۱۰/۸۹	.۰۷۶	۳/۷۰	آموزش چند فرهنگی در دانشگاه	
۱۰/۵۱	.۰۵۲	۳/۷۹	آموزش به زبان‌های علمی دنیا به خصوص زبان انگلیسی	
۱۰/۹۰	.۰۶۴	۳/۶۱	ایجاد زمینه آموزش به صورت آنلاین و مجازی	
۷/۷۱	.۰۶۲	۳/۸۹	برگزاری کنفرانس‌ها و کارگاه‌های بین‌المللی در دانشگاه	
۹/۱۱	.۰۳۳	۳/۹۹	توجه به بین‌المللی شدن دانشگاه به عنوان یک اولویت	
۸/۰۵	.۰۴۴	۳/۸۴	فراهم سازی فرصت‌های تحقیقاتی در خصوص بین‌المللی شدن دانشگاه	
۷/۵۰	.۰۷۸	۳/۵۷	وجود نشریات و مجلات بین‌المللی در دانشگاه	
۱۰/۷۱	.۰۷۲	۳/۱۰	انتشار آثار علمی در زمینه بین‌المللی شدن دانشگاه	

نتایج جدول (۱۶) با استفاده از آزمون تی تک نمونه نشان می‌دهد که در راهبرد دانشگاهی گویه "توجه به بین‌المللی سازی دانشگاه به عنوان یک اولویت" بیشترین نقش را در بین‌المللی سازی دانشگاه فرهنگیان دارد و پس از آن مهمترین گویه‌ها "برگزاری کنفرانس‌ها و کارگاه‌های بین‌المللی در دانشگاه، فراهم سازی فرصت‌های تحقیقاتی در خصوص بین‌المللی سازی دانشگاه، آموزش به زبان‌های علمی دنیا به خصوص زبان انگلیسی، آموزش چند فرهنگی در دانشگاه، ایجاد زمینه آموزش به صورت آنلاین و مجازی، وجود نشریات و مجلات بین‌المللی در دانشگاه، بین‌المللی کردن برنامه‌های درسی، تدریس و پژوهش دانشگاه، انتشار آثار علمی در زمینه بین‌المللی سازی دانشگاه" بودند.

سؤال نهم: مولفه‌های راهبرد حمایتی در بین‌المللی سازی دانشگاه فرهنگیان کدامند؟

جدول ۱۷: مولفه ها و میزان راهبرد حمایتی در بین المللی سازی

راهبردها	گویه ها	میانگین	انحراف استاندارد	t
حمایتی	اعطای کمک هزینه تحصیلی به دانشجویان و اساتید در انجام فعالیت های علمی بین المللی	۳/۵۵	۰/۶۲	۱۰/۸۹
	حمایت مالی از فرصت های مطالعاتی و تحقیقاتی اعضای هیئت علمی	۳/۶۷	۰/۴۳	۱۰/۹۰
	حمایت و پشتیبانی از کارگزاران بین المللی سازی دانشگاه	۳/۷۷	۰/۵۶	۱۱/۰۲
	افزایش بودجه در راستای بین المللی سازی دانشگاه	۳/۸۹	۰/۶۳	۱۰/۶۲

نتایج جدول (۱۷) با استفاده از آزمون تی تک نمونه نشان می دهد که در راهبرد حمایتی گویه "حمایت از افزایش بودجه دانشگاه در راستای بین المللی شدن" بیشترین نقش را در بین المللی سازی دانشگاه فرهنگیان دارد و پس از آن مهمترین گویه ها "حمایت و پشتیبانی از کارگزاران بین المللی سازی دانشگاه، حمایت مالی از فرصت های مطالعاتی و تحقیقاتی اعضای هیئت علمی و اعطای کمک هزینه تحصیلی به دانشجویان و اساتید در انجام فعالیت های علمی بین المللی" بودند.

در جدول ۱۸، راهبردهای بین المللی سازی دانشگاه از دید پاسخ دهندگان به ترتیب اولویت مشخص شده است. به منظور بدست آوردن میانگین و انحراف استاندارد مشترك برای هریک از راهبردها جهت مقایسه میان آنها نمره کل هریک از افراد استاندارد شده است (علت انجام اینکار یکسان نبودن تعداد مولفه های هریک از راهبردها بود). بدین صورت که نمره به دست آمده برای هر فرد را در هر راهبردی، بر تعداد گویه هایش تقسیم کرده ایم تا امکان مقایسه میان ۴ راهبرد (سیاستگذاری، ارتباطی، دانشگاهی و حمایتی) پژوهش فراهم شود.

جدول ۱۸: اولویت بندی راهبردهای بین المللی سازی دانشگاه براساس میانگین و انحراف

استاندارد

ردیف	متغیر	میانگین	انحراف استاندارد
۱	سیاستگذاری	۳/۸۱	۰/۳۷
۲	ارتباطی	۳/۶۲	۰/۳۲
۳	دانشگاهی	۳/۵۴	۰/۵۶
۴	حمایتی	۳/۴۴	۰/۷۳

داده های جدول (۱۸)، نشان می دهد که میانگین راهبرد سیاستگذاری (۳/۸۱) در مقایسه با سایر راهبردها از بیشترین میزان برخوردار است و لذا برای بین المللی سازی دانشگاه این راهبرد و مولفه های مرتبط با آن در اولویت است و پس از آن راهبرد ارتباطی با میانگین (۳/۶۲) در اولویت دوم بین المللی شدن دانشگاه است. از مقایسه این دو راهبرد چنین استنباط می شود که دانشگاه فرهنگیان باید قبل از هر اقدامی، سیاست های بین المللی شدن دانشگاه را طراحی، تدوین و تصویب نماید، سپس به راهکارهای عملیاتی ارتباطی بین المللی پردازد. راهبرد دانشگاهی با میانگین (۳/۵۴) در اولویت سوم بین المللی سازی دانشگاه فرهنگیان است. جایگاه اولویت سوم برای راهبرد دانشگاهی در مقایسه با سایر راهبردها، نشان دهنده این است که مدیران کلان دانشگاه در تدوین راهبردهای دانشگاهی متناسب با ماهیت، ساختار و مأموریت دانشگاه پس از راهبرد سیاستگذاری و ارتباطی باید به اصلاح، بازنگری و تدوین اسناد بالادستی برای بین المللی سازی دانشگاه پردازند. راهبرد حمایتی با میانگین (۳/۴۴) در اولویت چهارم پرداختن به بین المللی سازی دانشگاه است. پس از توجه به اولویت های قبل برای بین المللی سازی، دانشگاه باید حمایت و پشتیبانی خود را در قالب حمایت های مالی از کارگزاران بین المللی، اساتید و دانشجویان بعنوان راهبردی درون سازمانی معطوف کند.

نتیجه گیری و پیشنهادات

این پژوهش با هدف بررسی موانع و راهبردهای بین المللی سازی دانشگاه فرهنگیان انجام شد. در این راستا مجموعه ای از موانع و راهکارها با مرور تحقیقات داخلی و خارجی به دست آمد و محقق به بررسی میزان و اولویت بندی آنها بر امر بین المللی سازی دانشگاه فرهنگیان پرداخت. بررسی موانع فرهنگی- اجتماعی نشان داد که همه مولفه های فرهنگی- اجتماعی جزء موانع بین المللی سازی دانشگاه فرهنگیان هستند. بیشترین مانع فرهنگی- اجتماعی، عدم اعتبار لازم برای تدوین سیاست ها و برنامه های فرهنگی- اجتماعی با رویکرد بین المللی و کمترین مانع عدم آشنایی کارگزاران فرهنگی- اجتماعی با سیاست های بین المللی سازی دانشگاه است. نیک‌بین و همکاران (۱۳۹۶) در اهمیت بعد فرهنگی بین المللی سازی دانشگاهها

اظهار می‌کنند که در جوامعی مانند ایران که به دنبال ایده‌ها و آرمان‌های والا و حفظ فرهنگ ارزشی موجود است، سیاست‌های فرهنگی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار می‌باشد. به گونه‌ای که می‌توان گفت با حل مسائل فرهنگی ناشی از بین‌المللی‌سازی دانشگاه، می‌توان روند بین‌المللی‌سازی دانشگاه را در کشور تسریع بخشید. یافته‌های این بخش با نتایج حاصل از پژوهش سلیمی و همکاران (۱۳۹۳)، خشنودی فر و فتحی واجارگاه (۱۳۹۰)، خسروی نژاد، عصاره و الهام پور (۱۳۹۰)، فتحی واجارگاه و همکاران (۱۳۹۱)، رمن و سسیو (۲۰۰۷)، چالدرس (۲۰۱۰)، دیویس (۱۹۹۵) همخوانی دارد. بررسی موانع آموزشی نشان داد که عدم تسلط لازم اکثر اعضای هیئت علمی دانشگاه به زبان‌های خارجی و در دسترس نبودن فرصت‌های بین‌المللی برای استادان و دانشجویان بیشترین مانع آموزشی و نبود آموزش و ارائه محتوا به صورت آنلاین و برگزار نشدن سمینارهای مجازی در زمینه آموزش به ترتیب کمترین موانع آموزشی هستند. یافته‌های این بخش با یافته‌های عارفی و عزیز (۱۳۹۷)، سلیمی و همکاران (۱۳۹۳)، فتحی واجارگاه و همکاران (۱۳۹۰)، گوتنبرگ و دیگران (۲۰۱۲) و سینگ (۲۰۱۰)، دیوی و استفن (۲۰۰۹)، ساندرسون همخوانی دارد. بررسی موانع پژوهشی نشان داد که همه مولفه‌های پژوهشی جزء موانع بین‌المللی‌سازی دانشگاه فرهنگیان هستند. بیشترین مانع پژوهشی، عدم ارائه راهکار برای شرکت اعضای هیأت علمی در فرصت‌های مطالعاتی، کنفرانس‌ها و فعالیت‌های بین‌المللی و کمترین مانع، نبود شاخص‌های بین‌المللی در رتبه‌بندی دانشگاه بود. این نتیجه با تحقیقات اسکوئرهلز^۱ (۲۰۰۷)، قاسم پور و دیگران (۱۳۹۰)، فیلد و فیگن (۲۰۰۹)، فتحی واجارگاه و همکاران (۱۳۹۰)، همسو بود. بررسی موانع ساختاری نشان داد که وزارت آموزش و پرورش، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، هیأت رئیسه دانشگاه و شورای آموزشی دانشگاه بیشترین مانع ساختاری در بین‌المللی‌سازی دانشگاه فرهنگیان هستند. در حالیکه شورای پژوهشی دانشگاه، رئیس دانشگاه و هیئت امنای دانشگاه جزء موانع ساختاری بین‌المللی شدن دانشگاه فرهنگیان محسوب نمی‌شوند. این نتیجه با تحقیقات سلیمی و همکاران (۱۳۹۳)، خسروی نژاد و

همکاران (۱۳۹۰)، فتحی و اجارگاه و همکاران (۱۳۸۸)، قاهری (۱۳۸۴) همسو بود. بررسی موانع تجهیزاتی نشان داد که همه مولفه‌های تجهیزاتی جزء موانع بین‌المللی سازی دانشگاه فرهنگیان هستند. بیشترین مانع کمبود امکانات سخت افزاری مناسب در عرصه اینترنت و فناوری و کمترین مانع نبود سالن‌های مباحثه اینترنتی به صورت آنلاین بود. این نتیجه با تحقیقات عارفی و عزیز (۱۳۹۷)، سلیمی و همکاران (۱۳۹۳)، فتحی و اجارگاه و همکاران (۱۳۹۰)، چالدرز (۲۰۱۰)، ربکا (۲۰۰۹)، همسو بود. بررسی موانع بین‌المللی سازی دانشگاه برحسب جنسیت نشان داد که بین نظریات شرکت‌کنندگان به تفکیک جنسیت در خصوص موانع بین‌المللی سازی دانشگاه فرهنگیان تفاوت معناداری وجود ندارد. این نتیجه با تحقیقات سلیمی و همکاران (۱۳۹۳)، فتحی و اجارگاه و همکاران (۱۳۹۰)، فتحی و اجارگاه و دیبا و اجاری (۱۳۸۸)، همسو است. بررسی موانع بین‌المللی سازی دانشگاه برحسب نظرات اعضای هیئت علمی نشان داد که بین نظرات اعضای هیئت علمی در خصوص موانع بین‌المللی سازی دانشگاه فرهنگیان تفاوت وجود دارد. این نتیجه با تحقیقات عارفی و عزیز (۱۳۹۷)، سلیمی و همکاران (۱۳۹۳)، فتحی و اجارگاه و همکاران (۱۳۹۰)، ربکا (۲۰۰۹) همسو است.

در بخش دوم یافته‌های پژوهش، نتایج داده‌های حاصل از راهبرد سیاست‌گذاری نشان داد که گسترش تفاهم‌نامه‌های پژوهشی بین‌المللی، ایجاد فرصت‌های مطالعاتی برای اعضای هیئت علمی، تدوین و توسعه سیاست‌های بین‌المللی سازی، استقلال بیشتر دانشگاه در راستای بین‌المللی سازی، توسعه همکاری‌های علمی و سیاست‌های بین‌المللی سازی دانشگاه فرهنگیان به ترتیب از اهمیت و اولویت برخوردارند. در این زمینه نایت و دی ویت (۱۹۹۵) نقش ملاحظات سیاسی و دیپلماتیک دولت را در بین‌المللی سازی دانشگاهها بسیار حایز اهمیت می‌دانند. خراسانی و همکاران (۱۳۹۱) معتقدند که مسئولان سیاسی و دیپلماتیک کشور باید زمینه تحصیل مردمان سایر کشورها را با گسترش دیدگاه‌های چندفرهنگی در کشور فراهم سازند. همصدایی دولت مردان و متخصصان دانشگاهی در اتخاذ سیاست‌های بین‌المللی سازی دانشگاه می‌تواند منافع ملی و جهانی کشور را به دنبال داشته باشد. در بحث راهبرد ارتباطی، تبادل اطلاعات با دانشگاه‌های تربیت معلم، تبلیغ در

مجلات بین المللی درباره دانشگاه، ایجاد شرایط گفتگو بین اعضای هیات علمی درباره بین المللی شدن دانشگاه، و مشارکت در برنامه های بین المللی دانشگاه های داخل به ترتیب از اهمیت برخوردارند. ستوده فر و همکاران (۱۳۹۸) ارتباط مستمر با دانشگاه های بزرگ جهان از طریق مبادله استاد و دانشجو را از راهکارهای اساسی بین المللی سازی دانشگاه ها می دانند و آراسته و اسماعیل نیا (۱۳۹۰) نیز در نقش دفاتر همکاری های علمی بین المللی در بین المللی سازی دانشگاه تاکید کرده اند. نتایج حاصل از راهبرد دانشگاهی نشان داد که توجه به بین المللی سازی دانشگاه به عنوان یک اولویت، برگزاری کنفرانس ها و کارگاه های بین المللی، آموزش به زبان انگلیسی، آموزش آنلاین و مجازی، وجود نشریات و مجلات بین المللی در بین المللی سازی دانشگاه از اولویت برخوردارند. جعفری و همکاران (۱۳۹۷) به اهمیت آموزش زبان انگلیسی در توسعه و گسترش بین المللی شدن دانشگاهها تاکید کرده اند. نتایج حاصل از راهبرد حمایتی نشان داد که افزایش بودجه دانشگاه در راستای بین المللی شدن، حمایت و پشتیبانی از کارگزاران بین المللی سازی دانشگاه، حمایت مالی از فرصت های مطالعاتی و تحقیقاتی اعضای هیئت علمی و اعطای کمک هزینه تحصیلی به دانشجویان و اساتید در انجام فعالیت های علمی بین المللی در بین المللی سازی دانشگاه فرهنگیان نقش دارند. خراسانی و زمانی منش (۱۳۹۱) به نقش موثر حمایت های مالی، مدرن کردن تجهیزات و وسایل تاکید کرده اند و اینکه سرمایه گذاری در این زمینه می تواند بر کیفیت تدریس و آموزش، و اعتبار جهانی دانشگاه تاثیر داشته باشد. نتایج این بخش از پژوهش با تحقیقات سلیمی و همکاران (۱۳۹۳)، خسروی نژاد و همکاران (۱۳۹۰)، فتحی و اجارگاه و همکاران (۱۳۹۰)، پاتریسیا دیویی و استفن (۲۰۰۹)، ساندرسون (۲۰۰۸)، استول (۲۰۰۷)، بال^۱ (۲۰۱۱) همسو است.

بخش عمده ای از موانع بین المللی سازی دانشگاه فرهنگیان که کمتر از یک دهه از قدمت آن می گذرد، ناشی از سیاست های انقباضی وزارتی علوم، تحقیقات و فناوری و وزارت آموزش و پرورش در مسیر بین المللی سازی دانشگاه است. نتایج این تحقیق

که برگرفته از نظر و دیدگاه دو حوزه ستاد و صف است، موید این مساله است. فقدان پشتوانه نظري و تجربه عملي در مسير بين المللي سازی دانشگاه همراه با وجود دیدگاههاي محدود کننده تعاملات بين المللي اساتيد، دانشجويان و کارکنان، فرآیند بين المللي سازی و هدف بين المللي شدن دانشگاه را کند و در حاله اي از ابهام فروربرده است، اگرچه این مساله ها بي ارتباط با فضاي سياسي حاکم بر کشور ناشي از تحریم هاي ظالمانه نیست. لذا، پیشنهاد مي شود دانشگاه با لحاظ کردن عناصر فرهنگ ملي و مذهبي در برنامه هاي آموزشي و درسي ایده بومي سازی و جهاني سازی را پيگيري نمايد و تصميمات راهبردي در خصوص حذف عوامل بازدارنده فرهنگي- اجتماعي، آموزشي، پژوهشي را در برنامه هاي خود ملحوظ نمايد. طراحی و تدوين الگوی بين المللی سازی دانشگاه فرهنگيان با استفاده از روش های کمی و کیفی، تقویت برنامه چندزبانی در دانشگاه به همراه تقویت مهارت کار با رایانه و اینترنت، آشنایی مدیران ارشد دانشگاه با اهمیت، اهداف و روش هاي همکاري هاي علمي بين المللي پیشنهاد می گردد. فراهم آوردن فرصت های بين المللي برای اعضای هیات علمی دانشگاه و مشارکت آنها در فعالیت های بين المللي، انجام پروژه هاي پژوهشي مشترك بين المللي، بازنگري اساسنامه دانشگاه مي توانند بستر و زمینه تعاملات بين المللي سازی دانشگاه فرهنگيان را تسهيل و توسعه دهد.

منابع و مأخذ:

- اصغري، فیروزه (۱۳۹۸). تحلیل بين المللی سازی آموزش عالی- در ایران با تاکید بر نقش بازیگران، نشریه علمی پژوهشی مدیریت فردا، سال هجدهم، صص، ۲۶۰-۲۴۴.
- آراسته، حمیدرضا و ندا اسماعیل نیا (۱۳۹۰). بين المللی شدن دانشگاه ها: پاسخی به واقعیت ها و چالش هاي آینده، اولین همایش بين المللي مدیریت، آینده نگري، کارآفرینی و صنعت در آموزش عالی.
- باقری مقدم، ناصر و احمدی، حسن (۱۳۹۷). آسیب شناسی حکمرانی در نظام آموزش عالی ایران، فصلنامه علمی - پژوهشی سیاستگذاری عمومی، دوره ۴، شماره ۴، صص، ۷۴-۵۵.

- پروین، احسان؛ غیاثی ندوشن، سعید؛ خورسندی طاسکوه، علی؛ ذاکر صالحی، علی (۱۴۰۰). شناسایی موانع پذیرش دانشجویان خارجی در دانشگاه‌های دولتی ایران، پژوهش در آموزش پزشکی، دوره ۱۳، شماره ۱، صص، ۲۴-۳۴.
- سلیمی، جمال؛ عزیزی، نعمت اله و علیمحمدی، بهروز (۱۳۹۳). بررسی موانع و راهکارهای بین‌المللی شدن برنامه‌های آموزش عالی فنی - مهندسی، دو فصلنامه مطالعات ریزی آموزشی، دوره چهارم، شماره ۷، صص، ۵۶-۸۱.
- جعفری، سپیده؛ رحیمیان، حمید؛ عباسپور، عباس؛ غیاثی ندوشن، سعید و خورسندی طاسکوه، علی (۱۳۹۷). الگویی برای بین‌المللی شدن دانشگاهها در حوزه علوم انسانی و اجتماعی، دو فصلنامه مطالعات برنامه درسی آموزش عالی، سال ۹، شماره ۱۷، بهار و تابستان، صص، ۶۷-۹۱.
- حلاج دهقانی، عادل؛ فتحی واجارگاه، کوروش؛ خسروی، علی اکبر و پوشته، کامبیز (۱۴۰۰). طراحی و اعتباریابی الگوی مطلوب جذب دانشجویان خارجی در دانشگاه آزاد اسلامی، پژوهش در برنامه ریزی درسی، سال هجدهم، دوره دوم، شماره ۴۱ (پیاپی ۶۸)، صص، ۳۲-۵۱.
- حمیدی فر، فاطمه؛ کمارالزمان، یوسف و ابراهیمی، منصوره (۱۳۹۶). رهبری و مدیریت در آموزش عالی، فصلنامه پژوهش و برنامه ریزی در آموزش عالی، دوره ۲۳، شماره ۱، صص، ۴۹-۷۱.
- خسروی نژاد، شهرزاد؛ عصاره، علیرضا و الهام پور، حسین (۱۳۹۰). بررسی موانع بین‌المللی سازی برنامه‌های درسی دانشگاه‌های آزاد منطقه ۶ استان خوزستان از دیدگاه اعضای هیأت علمی این دانشگاهها، دو فصلنامه مطالعات برنامه درسی آموزش عالی، سال ۲، شماره ۴، پاییز و زمستان، صص، ۳۱-۵۹.
- خشنودی فر، مهرانوش و فتحی واجارگاه، کوروش (۱۳۹۰). بین‌المللی سازی برنامه‌های درسی با رویکرد آموزش از راه دور، فناوری آموزش، دوره ۶، شماره ۲، صص، ۸۷-۱۰۴.
- خراسانی، اباصلت و زمانی منش، حامد (۱۳۹۱). راهبردهای مؤثر در بین‌المللی شدن دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی ایران، فصلنامه راهبردهای آموزش، ۵ (۳)، صص، ۱۸۳-۱۸۹.

زنگانه، محمدجواد؛ عنایتی، ترانه و یوسفی سعیدآبادی، رضا (۱۳۹۸). شناسایی موانع بین‌المللی سازی دانشگاه علوم پزشکی استان گلستان و تاثیر آن بر انطباق‌پذیری سازمانی، فصلنامه علمی - پژوهشی تحقیقات مدیریت آموزشی، سال دهم، شماره چهارم، صص، ۴۰-۵۷.

ستوده فر، سلیمه؛ پارسا، عبدالله؛ شاهي، سکینه و فرهادي راد، حمید (۱۳۹۸). الگوپردازی بین‌المللی سازی دانشگاهها با تاکید بر حکمرانی چند سطحی: رویکرد کیفی، پژوهش در آموزش پزشکی، ۱۱ (۴)، صص، ۴۵-۵۶.

عارفی، محبوبه و عزیزي، علي (۱۳۹۷). امکان سنجی بین‌المللی شدن دانشگاه‌های دولتی شهر تهران (مطالعه موردی دانشگاه شهید بهشتی و دانشگاه تهران). مطالعات راهبردی سیاستگذاری عمومی، دوره ۸، شماره ۲۶، صص، ۴۱-۶۳.

عبداللهی، میترا و مهرعلیزاده، یداله (۱۳۹۶). تاثیر جهانی شدن بر نظام تعلیم و تربیت ایران، فصلنامه علمی - پژوهشی آموزش عالی ایران، سال نهم، شماره ۳، صص، ۱-۳۰.

فتحی واجارگاه، کوروش و دیباواجاری، طلعت (۱۳۸۸). دانشگاه‌های مجازی بین‌المللی رویکردی بین‌المللی/ بین‌رشته‌ای در آموزش عالی، فصلنامه مطالعات میان‌رشته‌ای در علوم انسانی، دوره ۱، شماره ۳، صص، ۶۷-۹۶.

فتحی واجارگاه، کوروش؛ ابراهیم زاده، عیسی؛ فرج‌اللهی، مهران و خشنودی فر، مهرانوش (۱۳۹۱). روند بین‌المللی سازی برنامه‌های درسی با رویکرد آموزش از راه دور در آموزش عالی. فصلنامه رهیافتی نو در مدیریت آموزشی، سال دوم، صص، ۷۷-۱۰۶.

فتحی واجارگاه، کوروش، عذرا زارع و محمد یمنی (۱۳۸۸). بررسی موانع بین‌المللی برنامه درسی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی از دیدگاه اعضای هیئت علمی دانشگاه شهید بهشتی، فصلنامه پژوهش و برنامه ریزی در آموزش عالی، شماره، ۵۴، صص، ۶۳-۸۲.

فتحی واجارگاه، کوروش؛ عارفی و زمانی منش، حامد (۱۳۹۰). بررسی موانع پذیرش دانشجویان خارجی در دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی، فصلنامه پژوهش و برنامه ریزی آموزش عالی، شماره ۶۲، صص، ۶۵-۸۰.

فیروزجائیان، طلعت الشریعه و خورسندی طاسکو، علی (۱۳۹۷). شناسایی و تحلیل عوامل امتناع بین المللی سازی دانشگاه های تخصصی با تمرکز بر استراتژی بین المللی شدن در خانه (IAH)، *مطالعات برنامه ریزی آموزشی*، دوره ۷، شماره ۱۳، ۷۵-۴۶. قاسم پور دهقانی، علی؛ لیاقت دار، محمد جواد و جعفری، سید ابراهیم (۱۳۹۰). تحلیلی بر بومی سازی و بین المللی شدن برنامه درسی دانشگاهها در عصر جهانی شدن. *فصلنامه تحقیقات فرهنگی*، صص، ۲۴-۱.

قاهری، راضیه (۱۳۸۴). بررسی میزان تأثیر ارتباطات بین المللی آموزش عالی در برنامه های درسی آن از دیدگاه اعضای هیأت علمی دانشگاههای دولتی شهر تهران و متخصصان برنامه ریزی درسی، پایان نامه کارشناسی ارشد رشته برنامه ریزی درسی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه شهید بهشتی.

قلاوندی، حسن؛ حسنی، محمد و مرادی، زهرا (۱۳۹۷). تحلیل و ارزیابی جایگاه دانشگاههای کشور در شاخص های بین المللی سازی آموزش عالی از دیدگاه دانشجویان: (مطالعه موردی دانشگاه تهران)، *فصلنامه علمی - پژوهشی مدیریت سازمان های دولتی*، دوره ۶، شماره ۳، صص، ۱۷۴-۱۵۷.

موسوی امیری، سیده طیبه؛ نوه ابراهیم، عبدالرحیم؛ آراسته، حمیدرضا؛ عبدالهی، بیژن (۱۳۹۹). الگوی راهبردهای سه گانه بین المللی شدن دانشگاه های منتخب دولتی ایران، *فصلنامه پژوهش در نظام های آموزشی*، دوره ۱۴، شماره ۵۰، صص، ۹۷-۱۲۶.

نیک بین، محمد؛ ذاکر صالحی، غلامرضا و ماحوزی، رضا (۱۳۹۶). الگوی بین المللی شدن آموزش عالی از منظر سیاست فرهنگی، *فصلنامه سیاست علم و فناوری*، سال نهم، شماره ۳، صص، ۶۲-۴۵.

نیک بین، محمد؛ ذاکر صالحی، غلامرضا و ماحوزی، رضا (۱۳۹۷). چارچوب سیاست فرهنگی بین المللی شدن آموزش عالی در ایران؛ پژوهشی آمیخته، *فصلنامه مطالعات میان رشته ای در علوم انسانی*، ۱۶۵، پیاپی ۳۸، صص، ۱۹۸-۱۶۵.

Altbach, P. G. (2018). India higher education internationalization: problems and possibilities. *Current science*, 114(3), 425.

Altbach, P. G. De wit, H. (2018). Are We Facing a Fundamental Challenge to Higher Education Internationalization? *International Higher Education*, 93, pp: 2-4.

- Ball, S. (2011). Global education, heterarchies, and hybrid organisations. In Mok, Ka-Ho (ed.), *The Search for New Governance of Higher Education in Asia*, Palgrave Macmillan, New York, pp: 13-27.
- Byram, M. (2018). Internationalisation in higher education—an internationalist perspective. *On the Horizon*, 26(2), 148-156.
- Childress, L. (2010). *The twenty-first century university: Developing faculty engagement in internationalization* (32nd Ed.). New York: Peter Land.
- Davis, T. (1995). “Flows of International Students: Trends and Issues”; *International Higher Education*, Vol. 1, No. 2, Available at: www.bc.edu/research/cihe.html.
- De Wit, H. (2009). *Internationalization of higher education in the United States of America and Europe*. (1st Ed.). Westport, CT: Greenwood Press.
- De Wit, H., & Hunter, F (2015). The Future of Internationalization of Higher Education in Europe, *International Higher Education*, 83, pp: 2-3.
- Fegan, J. & Field, M. H. (2009). *Education across borders: Politics, Policy and Legislative Action*, New York, Springer Science+Business Media.
- Göthenberg, A., Adler, N. & Pohl, H. (2012). Strategic measures for competitive internationalization of higher education and research. Paper at Institutional Management in Higher Education, OECD, Paris, France.
- Karen Pashby, Marta da Costa, Sharon Stein & Vanessa Andreotti (2020). A meta-review of typologies of global citizenship education, *Comparative Education*, 26(2), pp: 144-164.
- Knight, J. (2015). Updated Definition of Internationalization. *International of higher education*, 33, pp: 2-3.
- Knight, J. (2006). *Internationalization: Concepts, complexities and challenges*. Netherlands: Springer Academic Publishers.
- Knight, Jane. (2003). *Internationalization of Higher Education Practices and Priorities: 2003 IAU Survey Report*. Paris, International Association of Universities (IAU).
- Le, F. (2016). The Internationalization of Higher Education in China: The Role of Government, *Journal of International Education Research*, 12(1), pp: 47-52.
- Matei, L. & Iwinska, J. (2014). Patterns of funding the internationalization of higher education. Future of Higher Education – Bologna Process Researchers’ Conference, FOHE-BPRC, Central European University, Budapest.
- Patricia, Dewey, and Stephen. D. (2009). Reason before Passion: Faculty Views on Internationalization in Higher Education. *Higher Education*, 58, pp: 491-504.

- Rebecca, C. (2009). *Current Trends in Higher Education: Internationalization in Asia and Oceania*. Drexel University: Comparative and International Higher Education.
- Roman, M. & Suci, Ch (2007). International Mobility of Romanian Students in Europe: From Statistical Evidence to Policy Measures. *The Romanian Journal of Education Studies*, 5(6), pp: 167-177.
- Roga, R., Iopina, I., & Muursepp, P. (2015). Internationalization of Higher Education: Analysis of Factors Influencing Foreign Students' Choice of Higher Education Institution, *Procedia- social and behavioral science*, (213), pp: 925-930.
- Sanderson, G. (2008). A Foundation for the Internationalization of the academic Self. *Journal of Studies in international Education*. 12(3), pp: 276-307.
- Sanjay, Pawar (2016) Internationalization of Higher Education in India: Pathways and Initiatives. *International Journal of Research & Method in Education*, 6(3), PP: 53-59.
- Schuerholz-Lehr S., Teaching for global literacy in higher education (2007): How prepared are the educators? *Journal of Studies in International Education*, 11(2), pp: 180-204.
- Shaw, k. (2015). "Internationalization in Australia and Canada: Lessons for the Future". *College Quarterly*. Vol. 17. No 1. pp 77-94.
- Singh, M. (2010). Reorienting Internationalization in African Higher Education. *Globalization, Societies and Education*, 8(2), pp: 269-282.
- Stromquist, N. P. (2007). Internationalization as a response to globalization: Radical shifts in university environments. *Higher Education: The International Journal of Higher Education and Educational Planning*, 53(1), pp: 81-105.
- Wadhva, H (2016). New Phase of Internationalization of Higher Education and Institutional Change, *Higher Education for the Future*, 3(2), pp: 227-246.
- Wen, WenHu (2018) International students' experiences in China: Does the planned reverse mobility work? *International Journal of Educational Development* Volume 61, July 2018, Pages 204-212.
- Wu, H. (2020). Three dimensions of China's "outward-oriented" higher education internationalization. *Higher Education*, 77(1), 81-96.
- Yu. Z. (2010). Impact of International Foundations on the Internationalization of Chinese Research Universities: A Case Study of Peking University and the Nippon Foundation Group, Columbia University. ISBN-978-1-1241-7420-4.
- Yumi Ramos, Milena (2018) Internationalization of graduate education in Brazil: rationale and mechanisms. *Educ. Pesqui.* Vol, 44.